

2017/2019

Minoritetsspråklige barn i

Snehvit familie barnehage

Pr. 1. august 2017

Innhold

FORORD	2
MÅL	3
Barnehageloven	4
Rammeplan for barnehager	4
Stortingsmelding nr. 41	4
Diverse publikasjoner	4
Kompetanseplan	4
Språkstimulerende verktøy	5
Samarbeid med hjemmet	6
Små barn	6
Store barn ..	6
Morsmål	7
Morsmåldagen	7
Flerspråklighet som en verdifull ressurs	7
Integrering	8
Kultur og religion	8
Oppstartsamtale	9
Den første tiden	9
Oppfølging	9
Barnets språklige progresjon	10
Barnets sosiale progresjon	10
Språkgrupper	10
Lek	11
Refleksjon over egen praksis	11

FORORD

Snehvit er en privateid sentrumsnær barnehage som tilhører Stinta oppvekstområde. Stinta er FN-skole og fokusskole for NAFO - Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring. Barnehagen startet opp i 2012 og vi har siden den gang hatt gleden av å bli kjent med andre kulturer.

Å ha flere kulturer representert i barnegruppen er for oss en stor glede men kan også by på utfordringer i hverdagen. Vi må ha et godt foreldresamarbeid og et personell som ser muligheter i mangfoldet av personligheter, kulturer og nasjoner.

Det er viktig at barnehagen har en plan for hvordan vi ønsker å tilrettelegge for språkopplæring hos barn med annet morsmål. Voksne må legge opp til en språkstimulerende hverdag, vi må være kompetente og nyskapende.

Veilederen skal hjelpe til at minoritetspråklige barn i vår barnehage får et best mulig språkopplæringstilbud. Den vil være informasjon til foreldre og et verktøy for personalet. Her vil dere finne oversikt over pedagogiske verktøy som brukes, hvordan vi ønsker samarbeid med familien, oppstartsamtaler, oppfølging og progresjon.

Språkstimulering er en av våre viktigste oppgaver.

«I ny rammeplan for 2017 er det tydeligere føringer for barnehagens ansvar for å sikre at barn med et annet morsmål enn norsk får god oppfølging i utviklingen av norsk som andrespråk».

MÅL

Når en familie kommer til Norge vil den møte hverdagen med både språklige og kulturelle utfordringer. De skal lære seg et nytt språk, integreres i barnehagen og nærmiljøet rundt seg men samtidig også ha sitt eget morsmål.

Barnehagens mål er at minoritetsspråklige barn skal raskt komme inn i norsk hverdag og være godt utrustet med norske språkkunnskaper før de starter på skolen.

Barna har ulike forutsetninger for å tilegne seg språkkunnskaper men vi vil gjøre vårt beste for å se hvert enkelt barns behov.

Å kunne være en del av et fellesskap er viktig for alle mennesker uansett hvilke land vi kommer fra. Alle trenger en venn og en plass der man føler tilhørighet til.

«Barnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra egne kulturelle og individuelle forutsetninger».

(Rammeplan.2017)

Hvordan barnehagen skal jobbe med minoritetsspråklige barn er fastsatt i barnehageloven og i rammeplan for barnehager.

Barnehageloven

- «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (§1)
- «Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn» (§2)

Rammeplan for barnehager (2017)

- Personalet skal bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse.
- Personalet skal synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer.

Stortingsmelding nr. 41, Kvalitet i barnehagen

I stortingsmelding nr. 41 står det at «*Språkstimulering er en av barnehagens viktigste oppgaver*».

- Språk læres kontinuerlig og først og fremst gjennom de daglige aktivitetene barna tar del i.

Et godt og variert språkmiljø i barnehagen er de voksnes ansvar. Vi skal oppmuntre barna til å være språklige aktive og fremme barnas norskspråklige kompetanse.

Diverse publikasjoner vi vil jobbe med:

- Temahefte «om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen»
- Temahefte «språklig og kulturelt mangfold»
- Ressurshefte «flerspråklig arbeid i barnehagen»
- Veiledningshefte «språk i barnehagen – mye mer enn bare prat»
- Språglede i barnehagen – lek med språk, tekst og kommunikasjon (Herdis Palsdottir)
- Lytt og fortell – 100 språkleker for små barn
- Språk og lek (SOL)
- Barns språkutvikling (Anne Høigård)

Kompetanseplan 2014-2017

«*For at barna skal utvikle et godt sosialt samspill med andre barn er språkutvikling en stor faktor*»

Språkstimulerende verktøy

Det finnes mange forskjellige verktøy som barnehagen kan bruke i sitt arbeid med språkstimulering. I tillegg til hverdagspråket og de voksnes bevisstgjøring av eget språk i det daglige vil vi bruke:

- **Snakkepakka:**
En stor kasse med mange spennende konkreter, spill og andre språkstimulerende verktøy.
- **Språkpose:**
En tøy-pose som vi legger forskjellige konkreter i. Konkretene blir brukt over en periode før de blir byttet ut. Slik at barna får kjennskap til hva innholdet er og lærer seg orda
- **Språkkiste:**
Kisten inneholder konkreter, bilder og annet ut fra månedens tema.
- **Språkkoffert:**
En koffert med månedens eventyr. Vi har også koffert der et bestemt eventyr er representert.
- **Sang og musikk som uttrykksform, rim og regler:**
Sang og musikk skaper glede og barna tilegner seg språk lett på denne måten. Begge avdelinger er samlet 1 gang i uken der vi har barnehagekor. Ellers blir det musikk og rytme på hver avdeling andre dager
- **Bøker:**
Vi har stort fokus på lesestunder for barna. Daglige samlingsstunder og månedens bok blir lest. Barna har tilgang på bøker som de kan selv sitte å se i eller lese sammen med en voksen. Foresatte kan også låne bøker med seg hjem.
- **Flanellograf:**
Barn er visuelle og flanellograf er en super måte å formidle et eventyr på. Her er det store flotte bilder laget av filt som settes opp på en tavle.
- **Språkgrupper:**
På mandager deles barna i grupper der vi har fokus på språkstimulerende aktiviteter.
- **Tegn-til-tale:**
Å bruke tegn som støtte kan være god hjelp for barn som ikke kan norsk eller som generelt ikke har tilegnet seg språk. Vi bruker enkle tegn og må ikke forveksles med tegnspråk.
- **Bilder som alternativ kommunikasjon.** Dagtavle med bilder av dagsrutiner. Tematavle og bilder til måltid og andre aktiviteter gir en lettere forståelse for barnet.
- **Vi vil leke med språket**
- **Bruke snakkestav:**
Det er viktig at barnet får mulighet til å bli lyttet til og å lytte til andre. Når barnet holder staven i handa er det han/hun som skal fortelle og de andre barna skal lytte. Dette gjøres både i samlingen og rundt måltidet.
- **Bruke digitale verktøy:**
Det fins mye språkstimulering i digitale verktøy. Ta bilder med kamera, printe dem ut og samtale om det vi har gjort. Det finnes også mange forskjellige språkprogram/apper på Ipad og pc.

Samarbeid med hjemmet

«Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling»

(Rammeplan 2017)

Barnehagen er svært opptatt av et tett og godt samarbeid med hjemmet. Her skal alle føle seg hjertelig velkommen. Barn og voksne skal føle seg sett, hørt og respektert uansett etnisk eller kulturell bakgrunn. Vi skal vise interesse for barnets og foreldrenes språk og kultur.

Barna skal få mulighet til å bruke sitt morsmål sammen med andre barn med samme morsmål i barnehagen. Men vi skal samtidig oppmuntre dem til å lære hverandre norske ord i hverdagen.

For at barnet skal få et godt språk er det viktig at foresatte hjemme stimulerer barnets morsmål. Et godt morsmål er en forutsetning for å lære seg flere språk. Men vi må samtidig oppmuntre foreldrene til å ta med barna utenfor hjemmet, på fritiden, der de får kontakt med andre norske barn. Barne-tv er også en fin arena for språkstimulering.

Barnehagen tilbyr lånebøker. Myldrebøker er lærerike både for barna og foreldre. Bøker fra årsplanen kan også lånes med i helger.

Små barn 0-3 år

Hos de minste vil mange av barna lære sitt eget morsmål og norsk samtidig. De vil lytte til språket, lagre ord for senere selv å sette ord på det.

For dem vil det være viktig med et kompetente voksne som aktivt bruker språket i hverdagsaktiviteter. Benevne det vi bruker/gjør når vi kler på, skifter bleier, dekker bordet og gjør andre praktiske oppgaver.

Sanger, rim og regler skaper et godt språkmiljø og vi vil bruke sang og musikk som uttrykksform.

Store barn 3-6 år

Når en 3 åring starter i barnehagen har de lært seg morsmålet først. For første gang skal de tilegne seg sitt andrespråk. For noen vil det også være sitt tredjespråk. Barn er forskjellige og læringsprosessen vil variere. Vi må bruke god tid, la barna få lytte, leke og bli kjent med det nye språket. Personalet må være bevisste og flinke til å bruke benevnelser for det de gjør.

Morsmål

«Morsmål kan defineres som det språket barnet lærer først, det språket barnet forstår best eller det språket barnet identifiserer seg med (Engen og Kulbrandstad 2000). Alle disse tre faktorene trenger ikke å være tilstede samtidig, og noen vil også hevde at man kan ha mer enn ett morsmål og at flerspråklighet er barnets morsmål (Valvatne og Sandvik 2002, Özalp 2005). Det er vanlig å skille mellom simultan og suksessiv tospråklig utvikling. Når barnet lærer to eller flere språk samtidig fra fødselen av snakker vi om simultan tospråklig utvikling (Valvatne og Sandvik 2002). Når barnet begynner å lære det andre språket litt senere enn morsmålet snakker vi om suksessiv tospråklighet. «Jo yngre barnet er når det begynner å lære det andre språket, jo mer vil den tospråklige utviklingen ligne på simultan tospråklig utvikling» (ibid.: 290)».

(hentet fra temaheftet språklig og kulturelt mangfold)

Morsmåldagen

21. februar er den internasjonale morsmåldagen og feires over hele verden. Morsmåldagen ble første gang feiret i 2000. Denne dagen fokuserer vi litt ekstra på de språklige ressursene som er representert i barnehagen.

Noen forslag til aktiviteter denne dagen:

- Mat fra annet land
- Lære hverandre noen enkle ord på ulike språk
- Barna synger en sang på sitt språk
- Lydbøker med eventyr på ulike språk
- Kanskje mor eller far kan komme og fortelle litt fra deres kultur

Fortellinger og sanger på ulike språk kan vi finne på hjemmesiden morsmal.no

Mer informasjon om den internasjonale morsmåldagen finner vi på nafo.hioa.no

Vi skal se på flerspråklighet som en verdifull ressurs for barnehagen vår

Det er spennende for norske barn når flerspråklige barn begynner i barnehagen. Barn har en unik måte å kommunisere på selv om de ikke kan hverandres språk. Gjennom lek og fellesskap vil språkstimulering bli lystbetont og lettere for å styrke deres ordforråd. Det er viktig at voksne deltar i leken og styrker språket deres.

Det er en verdifull ressurs at norske barn får kunnskap om andre lands språk og kultur. Barna ser dette i hverdagen under et måltid der noen barn av religiøse grunner ikke spiser svin slik som vi gjør. Barna har flere tanker rundt dette og vi som barnehage må på en enkel måte forklare hvorfor det er slik.

Integrering

For barnehagen er det viktig at minoritetsspråklige barn blir integrert i det norske samfunn på en best mulig måte. De skal bli respektert for den de er og for den kulturen de kommer fra. Samtidig ser vi viktigheten med at barna skal få delta på og bli kjent med de ulike norske tradisjoner som barnehagen holder i løpet av året.

På samme måte ønsker vi å bli kjent med deres kultur og tradisjoner. Her er det viktig med et godt samarbeid med foresatte slik at de kan fortelle oss om kultur, tradisjon og som deres barn er vant til fra sitt hjemland.

Norske barn har stor medvirkning i sin hverdag. Noe som kan være annerledes, vanskelig og virke utfordrende for dem som skal integreres. Vi opplever oftest at foreldre fra annen kulturell bakgrunn setter pris på oppdragelse der barna er medvirkende. Som en forelder sa en gang: *«vi ønsker at våre barn skal ha norsk oppdragelse. Her får de medvirke i egen hverdag, de blir respektert og anerkjent som et eget individ»*. Denne faren holdt også foredrag for flyktninger og asylsøkere om norsk oppdragelse.

Integrering gjelder både språk, fellesskap, kulturforskjeller, tradisjoner og oppdragelse.

Kultur og religion

Vi vil møte på kulturelle og religiøse forskjeller blant barnegruppen.

Befolkningen i Norge er preget av språklig, kulturelt og religiøst mangfold som vil være berikende og en styrke for fellesskapet i barnehagen.

«Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi»

(rampl.2017)

I vår barnehage blir barna møtt med velkommen skilt på sitt eget språk. Nasjonalflagget til hvert land som er representert i barnehagen henges på veggen. Minoritetsspråklige barn skal føle tilhørighet i vår barnehage. De skal bli inkludert og føle at de er i et fellesskap.

Vi vil ha samlinger om kulturelle og religiøse forskjeller. Vi har en globus som viser hvor barna kommer fra.

Rammeplanen 2017:

- *«Barnehagen skal bidra til at barna utvikler interesse og respekt for hverandre og forstå verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap».*
- *«Personalet skal gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarv og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen»*

Det vil komme mange undrende spørsmål fra norske barn om kjente temaer som mat og religiøse feiringer.

Vi vil på en enkel måte formidle andre lands kultur og tradisjoner. På lik linje vil det komme spørsmål fra utenlandske barn om de norske tradisjoner og feiringer og vi vil på lik linje formidle vår norske kulturarv til våre minoritetsspråklige barn.

Vi ønsker et bredt samarbeid med foreldre i spørsmål som dukker opp underveis og håper mor eller far vil dele kunnskapen sin med oss.

Oppstartsamtale

For at barnet skal få en best mulig start i barnehagen gjennomfører vi en oppstartsamtale. Målet med samtalen er å bli kjent med barnet og familien. Barnehagen bruker et skjema for samtalen som Arendal kommune har utarbeidet. Noen punkter under samtalen

- Hvordan barnets første leveår har vært. Eller det siste året før barnehagestart.
- Barnets helse
- Barnets utvikling og eventuelle utfordringer
- Forventninger hos foresatte
- Hva barnehagen forventer av foresatte
- Hva barnehagen kan tilby

Den første tiden i barnehagen

Når barnet starter i barnehagen skal han/hun føle trygghet og tilhørighet. Det skal skapes gode relasjoner til de voksne og til de andre barn. Vennskapsbånd skal knyttes.

Det vil også være viktig at barnet får en voksen kontaktperson som ønsker velkommen om morgenen og har omsorgen i barnehagens kjernetid.

I samarbeid med foresatte kan det være fint at voksne i barnehagen lærer noen enkle ord fra barnets morsmål.

I den første tiden etter barnehagestart vil vi bruke en «dagtavle» med bilder som viser de ulike aktivitetene. I denne tiden vil bilder være et viktig alternativ til kommunikasjon sammen med benevnelser. Vi vil også bruke bilder ved måltidene.

Tegn- til- tale vil også være en god støtte til språket den første tiden. Å «fortelle» med hendene er noe vi ofte gjør i hverdagen og de fleste tegn-til-tale tegna er like til det man ville ha brukt om man skulle ha forklart for eksempel «kjøre bil» og «hadet».

Oppfølging av oppstartsamtale

Vi ønsker daglig dialog med foresatte om barnets hverdag. Personalet må forholde seg til sin taushetsplikt og denne oppfølgingen vil derfor være begrenset. Vi informerer om dagens aktiviteter inne og ute. Er det viktig informasjon som gjelder barnet vil vi ta en telefon til foresatte.

For at foreldre skal få et bedre innblikk i barnets hverdag ønsker vi å ha en oppfølgingssamtale en tid etter oppstart. Her kan vi snakke om barnehagens og foresatte opplevelser av tilvenningen den første tiden.

Barnets språklige progresjon

«Personalet skal bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse» (Rampl.2017)

Pedagogen på avdelingen vil dokumentere barnets språklige utvikling.

Hvis barnet starter i barnehagen i 3 års alderen og skal for første gang læret sitt andrespråk, vil det være vanskelig å bruke et kartleggingsverktøy som er beregnet for norskspråklige barn (TRAS). Disse kan gi et feil bilde av barnets utvikling. Vi vil derfor vente med dette til pedagogen føler at barnet mestrer språket.

For de mindre barna som lærer sitt morsmål og norsk samtidig vil det være lettere å bruke et kartleggingsverktøy som TRAS. Pedagogen avgjør om dette vil være hensiktsmessig ut i fra barnets forutsetninger. Dokumentasjon om barnets språklige utvikling er pedagogens ansvar.

Barnets sosiale progresjon

«Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne». (Rampl.2017)

Å ha et positivt felleskap og føle tilhørighet skal være en selvfølge i barnets barnehagehverdag. Personalet skal sørge for at barnet opplever glede, humor, latter, trygghet, stolthet, omsorg, lek og læring.

Barnet skal også lære å vise omsorg for andre, kunne ta andres perspektiv, skape et positivt felleskap og kunne løse konflikter.

For å se barnets sosiale utvikling vil pedagogen bruke kartleggingsverktøyet «Alle med».

«ALLE MED» observasjonsskjemaet dekker 6 utviklingsområder: sosio-emosjonell utvikling, leke-utvikling, trivsel, hverdagsaktiviteter, sansemotorisk utvikling og språkutvikling. Skjemaet består i hovedsak av sosial kompetanse men har et lite felt i forhold til språk. Dette feltet vil vi kun fylle ut om det er hensiktsmessig.

Språkgrupper

Barnehagen ønsker å legge til rette for mindre grupper der språk settes i fokus på en litt annen måte. Vi vil i disse gruppene bruke våre språkstimulerende verktøy som er beskrevet på side 5.

Barnehagen har hver uke språkgruppe. Vi setter stort fokus på at barna ikke skal føle seg «spesielle/annerledes» i denne gruppen og har erfaring med at barna synes det er gøy å være med.

Lek

Det er mye språk i lek. For barna i barnehagen er det lek og hverdagsspråket som er den viktigste kilden til språkstimulerende tiltak. I lek er barna seg selv, de lytter og de kommuniserer på en komplisert og variert måte.

«Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling».

(Rammepl. 2017)

Barnehagen ser stor verdi i leken og ønsker ikke å ta ut et barn som er i god lek for så å bli satt inn i språkgruppe. Da vil vi se leken an å ha språkgruppe på et annet tidspunkt.

Refleksjon over egen praksis

Barnehagen må hele tiden være i utvikling og vi må reflektere over, vurdere og utvikle egen praksis knyttet til vårt arbeid med språk og språkmiljø.

Refleksjonsverktøyet vi vil bruke bygger på rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og på veilederen *Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat*. Utdanningsdirektoratet har utviklet verktøyet.

Vi vil bruke skjema for egenvurdering i både felleskap/grupper og for hver enkelt ansatt alene.

Barnehagen ønsker alltid å være i utvikling og et godt foreldresamarbeid kan styrke oss i dette arbeidet. Vi ønsker at dere som foreldre gir oss tilbakemeldinger om eventuelle forslag til endringer.

Vi ønsker alle voksne i barnehagen lykke til med å skape et språkstimulerende felleskap for barna i Snehvit!